

LS 0009

Detta är intervju nr 9, med Herr Edwin Carlson, och hans syster Fru Agnes Hofström, födda 1892 resp 1893, i Stjärnarp, Perstorp

Lennart Setterdahl: Kan Ni påminna Er, Herr Carlson, när Ni första gången hörde talas om någon som hade emigrerat till Amerika från Er hemtrakt?

Edwin Carlson: Ja. Karl Johansson.

Agnes Hofström: Var han hemifrån?

E C: Perstorp.

L: Var han släkt till era föräldrar, eller på vilket sätt

E C: nja .. Jag tror .. han var kusin till oss.

L: Till er?

E C: Ja.

L: Jaha.

E C: That han gick till Amerika för länge länge sedan. Han försökte komma ifrån exersisen. Så han reste till Köpenhamn. And där köpte di på den tiden vad di kallade för en väst. För en viss summa pengar, och den västen fick di då di kom iland i Boston.

L: Jaha. Kan Ni beskriva lite närmare vad den där .. Västen eller vad det var Ni benämnde den?

E C: Ja. Di, Di hade ju mönstrat för att exersera.

L: Jaa.

E C: Di var tre stycken pojkar där hemmaifrån. And de reste till Köpenhamn, till ett plats var di hade att sälja. Där var alla papperena insides, vad de behövde för att komma iland i Amerika.

L: Så de bara hade att betala en summa pengar så

E C: Ja.

L: Men Ni kan inte påminna Er hur mycket det kostade?

E C: Å, det kan inte vara så mycket. Jag vet bara att jag var 7 år gammal när di lämnade. Så hur mycket di betalade - det kan inte vara - jag tror inte det var even 100 kronor.

L: Hur hade de kommit i kontakt med en person som sålde .. De kunde inte köpa den i Sverige?

E C: No.

L: utan de Måste åka till Danmark?

E C: Danmark.

L: Var det genom annonser, eller var det genom..

E C: Ja, det kan jag inte svara på.

L: Det är svårt att säga, ja. Jaa.

Så - Jag har framför mig: Herr Edwin Carlson, och Ni är född i Stjärnarp, i Halland.

E C: Jag är född i Perstorp, hos mina morsföräldrar. Morfar och mormor, som vi kallar det för.

L: Jaha.

Kan Ni påminna Er lite grand om hemmet, hur det - Var det ett jordbrukarhem?

E C: Om jordbruket? (Sokr förstår nog inte fullt ut)

L: Om gården var sammanställd eller var det?

E C: Den var fin.

L: Jaha.

E C: Jadå. Det var 20 tunnland. Ett par hästar. 6-7 kor, kalvar, and grisar. And

A H: Chickens!

E C: Ja, Fanns också.

L: Jaa. Ni har också en syster, Agnes, och hon sitter bredvid oss nu.

A H: Ja, det gör hon.

L: Och Ni kan väl berätta lite grand hur det var i hemmet, hur Er mor

A H: I Mitt hem?

L: Ja. Kommer Ni ihåg någonting från den tiden?

A H: Från då?

L: Ja.

A H: We were 8 kids. Vi var åtta, vi var Åtta barn.

L: Jaha.

A H: We were happy. Arbetar. Mor och far arbetar.
And vi hade till att arbeta också! Barnen!

L: Och ni började rätt tidigt.

A H: Jag var bara sju år. Ute på landet.

L: Och Ni fick hjälpa Era föräldrar eller?

A H: Yeh. We were, what do You call it again? so all the children had to help You now. And we got money for it.

L: Jaha.

Kan ni påminna er om att era föräldrar -- Tyckte ni att omgivningen var bra. Försökte de aldrig att tänka på att åka utomlands eller att emigrera?

A H: No.

L: Det Var inte så.

A H: They Did, they came here, you Know. I came 1911; and they came with.

L: Era föräldrar kom hit 1911?

E C: 1923

A H: 1921, I think.

E C: 23.

A H: 21. -21 kom de hit, med tre flickor, and vi alla var här, see.

E C: -21, ja.

A H: Sju av oss barn var här. Jag var den första som kom, jag och min man och min lilla flicka, född i Sverige.

L: Så Ni var redan gift.

A H: Ja Ja. Och flickan var född i Sverige, så vi came here.

L: Om jag då frågar Er, Fru Hofström, om vi går tillbaka till Er barndom. Ni gick i skola i Stjärnarp.

A H: Ja.

L: Jaha. Kommer ni ihåg namnet på Er lärare?

A H: No.

L: Det har Ni glömt?

E C: Hanna Jonsson var En, i alla fall.

A H: Min teatcher, det var Hanna Jonsson.

L: Hon var Er lärarinna också?

E C: Ja också.

A H: But, Jag hade gått i Edsberga, i högskola, i Edsberga. Jag kan inte komma ihåg hanses namn.

E C: Det var .. Det var Han var fiolspelare uppe i Stockholm om somrarna och spelade sin fiol, gamla låtar Du vet. Vad hette han?

A H: Well, I don't remember. But min lärarinna som jag gick i Stjärnarp skola, småskolan, hon hette Hanna Jonsson.

L: Ja. Ni får tänka på det, Herr Carlson, vad namnet på fiolspelaren var.

E C: Här kommer is-te - till alla.

Men namnet kan jag inte komma ihåg - rätt nu. Nä.

L: Och Ni konfirmerades herr Carlson i Stjärnarps kyrka

E C: Edsberga kyrka.

L: Och; samma med Er.

A H: Yes.

L: Hur många konfirmationselever var det på den tiden?

A H: Vi var pojkar och flickor tillsammans som gick och läste.

L: Det var aldrig något tal, er emellan, att ni skulle åka till Amerika?

A H: Nothing!! O no! Nothing!

L: Hur var det med Er, Herr Carlson? Var det någonting att ni pratade om att ni skulle åka till Amerika, att försöka få det bättre, eller?

E C: Nej. Alla Sverige. Först så gick jag i skola för tre år. Skolläraren hette Eselius.

A H: Nu kommer vi ihåg, Eselius.

E C: Eselius hette han.

En syster var här, en annan syster var här, en annan bror var här - and en annan bror var här.
Så jag fick arbete som eldare på den gamla Stockholm.

L: Passagerarbåten?

E C: Ja. Så när vi kom till New York, Så måste jag stanna ombord på båten i tre dagar, för jag skulle få pengar. Man fick inte Hela hyran, bara Så många procent. Jag gick i land. Jag fick arbete på en husbåt i New York, jag var där elva dagar. Därifrån så fick jag arbete på en järnväg and vi fick fria biljetter. Det var nära Buffalo, i alla fall. Så när vi kom till en station som var ungefär mellan - inte så långt till Buffalo - vi var 20 stycken då - så hoppade jag 'å tåget där, gick upp till ^'skogenen. Lade oss och vänta lite granna. Det var himmelens varmt. And that so far we came in to Buffalo, in to the big track. So he said: "Where are You going"? "Buffalo"! "Come in, 50 cents of each". "Okey"! We came to Buffalo. And from there så gick jag till kajen där, en stor passagerarbåt som låg där, som di kallade för CMB; (Cleveland and Buffalo). Jag gick på denna. Jag hade nog pengar så jag kunde köpa biljett till Cleveland. Jag kom till Cleveland - så var man ju där som en annan stackare. - Ta denna vägen - Här: ta Denna vägen. Så jag tänkte: vad ska jag göra - Vilken street cast ska jag ta! Jag var aldrig bortkommen. So I got on there and they could talk to me: "sit down". (Engelska några ytterligare meningar, svåra att särskilja).

L: Så det är den gatan alldeles bortanför 25:e gatan?

E C: Ja, den går rätt denna vägen.
So, jag came dit den 12 juni 1920.

L: Hade Ni någon bestämd tanke när Ni kom över. Att Ni skulle återvända till Sverige igen, eller?

E C: Nehej.

L: Utan - det var bara att åka ut.

A H: We didn't mind to come home again.

E C: That's all. jag hade min svåger. Han var förman för CPS, di kallar för nu. Så jag fick 'en' arbete där, han arbetade där. That's all You need I guess, from me.

L: Ja, alltså, Jag skulle vilja veta - Innan Ni kom över till Amerika. Ni fick brev till familjen. Vad var det släktingarna skrev om; här fanns ju bröder, en syster var över förut.

E C: Ja. Ja.

L: Vad skrev de om? Var det bättre? Var det någon skillnad på förhållandena?

E C: .. Jag fick aldrig direkta brev.

L: Det var Era föräldrar som fick dem.

A H: Det var mor och far som fick brev.

L: Jaha. Men ni fick en uppfattning, i alla fall, om att det var bättre i Amerika än det var i Sverige.

(Båda håller med).

L: Om vi så går tillbaka till Sverige. Ni konfirmerades i Edsberga, talade Ni om. Ni kan inte påminna er om kyrkoherden nämnde någonting Om emigrationen, att det var många som åkte ut?

E C: No, no.

L: Att det förelåg farhågor för att många skulle åka ut från Sverige.

A H: But my father came to Prästen; som jag konfirmerades av. Vi skulle gifta oss, och everything. And he didn't like it. he said: Why You go to America for? He didn't like to go America. Hi didn't think everything was good.

L: Nej. Det var kyrkoherden i Edsberga.

A H: Ja, han som konfirmerade mig. And, I was so young. I was konfirmerad, but two years before. And He didn't like it. But, so, but then, Min gubbe, han var bara fram och tillbaks. And He was the one who wanted to go back to this country, because; he was living better here.

L: Jaha. Vilket år hade han emigrerat?

A H: I think it was 1902.

L: Jaha.

A H: And he was back home for a couple of times. And we left Sweden 1911, see.

L: Jaha. Och Han hade bara bra erfarenheter utav Amerika?

A H: O, yes. He was a painter, and he had hes' own business. He liked it. He could stay here, and he liked better America.

L: Han ansåg att det var bättre framtidsutsikter här?

A H: O Yes. Of course.

L: Jaha. Var det mycket folk i bygden som hade svårt att få arbeten och så? Märkte ni att det var svårigheter att få sysselsättning för ungdomen?

I Sverige.

A H: I Halland? I don't know.

E C: Inget yrke hade jag på den tiden. And.. Om man inte har något yrke i Sverige så är det inte bra. Att arbeta som bonddräng, det hatade jag!

A H: Skrattar. It was'nt bad.

Skrattar gott och skönt.

E C: Första åren jag arbetade i Sverige så hade jag 75 kronor på ett helt år.

L: Var det hos en granne eller?

E C: En bonde, i Edsberga.

L: Jaha.

E C: And; han ville jag skulle stanna ett år till så fick jag 125 kronor. And Det gjorde jag. Så var där en annan bonde som betalade 230 kronor. Men då var jag gammal nog så jag kunde värva mig, jag måste ju ha tillåtelse från mina föräldrar. And Det fick jag. En värvare till Helsingborg värvade mig. Jag var där i tre år.

L: Ni värvade Er, säger Ni. Hade Ni erfarenheter av kamrater som hade gjort det före Er? eller? För det var ju så att många var rädda för att gå in i det militära.

E C: Ja. Det hörde jag aldrig.

L: Ni nämnde tidigare om den där västen i Danmark. Det var inte på tal när Ni växte upp?

E C: Nej nej nej.

L: Nej Det var efter.

Vad tyckte Ni om det militära i Helsingborg? Var det kavalleriet, eller var det?

E C: Det var all right. Det var bra.

L: Ni var där i tre år, sa ni.

E C: Tre år.

L: Jaha.

E C: Gick igenom rekrytskolan och korpralskolan där.

L: Men hade inte Ni utsikter att få ett bra arbete när Ni var värvad? Militär? Spårvägsman kanske.

E C: Vi hade företräde i Posten, Järnvägen. Polis.

L: Ni tänkte aldrig på det, att

E C: No. utan

L: Utan Ni ville..

Kan Ni påminna Er att rekryterna, eller de som var värvade, talade aldrig någon av dessa om att åka till Amerika, eller utomlands?

E C: No No.

L: Det var det inte tal på.

E C: No No.

L: Det var inte tal på den tiden om arbetsvandringar till Danmark, eller Tyskland? Att de sökte arbete där, folk.

E C: No.

L: Det har Ni inte hört talas om?

E C: Nej.

L: Ni talade om att Ni hade 125 kronor om året som lön på en jordbrukargård. Om Ni nu jämför med det första året i Amerika, när Ni kom över, var det någon skillnad ekonomiskt sett? Var det bättre här?

E C: Oh, My God! Yes, Yes! It was heaven!

L: Jaha.

E C: Fick mera betalning, och pengarna är ju värda mer. Om Du sänder dem till Sverige, så blir de ju fem gånger mer! Men då var det bara tre kronor mer, 3,72, tror jag det var.

L: Kan ni påminna er om många utav era kamrater åkte över till Amerika? alltså emigrerade.

E C: Inte från hemtrakten.

L: Det var mest jordbruksarbete där omkring under Er uppväxt.

E C: Ja. Ja ja.

L: Kan Ni påminna Er om det var många torp som stod öde, eller backstugor, som man talade om? som var övergivna.

E C: Backstugor? Should that be something like?

L: Ja, alltså torp och stugor där folk som hade svårt att få arbeten, de bodde i stugor

E C: Nej nej nej.

L: Det kanske inte var några svårigheter att få arbete?

A H: No, det tror jag inte. Om Di ville arbeta.

L: Om jag frågar: medan ni fortfarande var i Sverige, kom det hem någon ifrån Amerika, som hade levt där tidigare, och som stannade i Halland?

E C: Say it again.

L: Var det någon som kom tillbaka ifrån Amerika och stannade i Er hembygd, och köpte en gård, eller?

E C: Nej, inte som jag vet.

L: Nej. Men Om det kom tillbaka någon, gjorde han ett intryck på folket i frågan om klädsel, ifråga om uppförande och

E C: Alltså; di brukar säga: det är bra betalt, and allting är mycket bättre and - Det är allt jag kan tala om för Dig.

L: Jaa.

Vad var Er egen erfarenhet av Sverige på den tiden. Det är ju klart; det var mycket folk och det var svårt att få arbets/ sysselsättning och svårt med industrier och sådant, det fanns ju inte. Vad tror Ni var anledningen till att folk reste ut så mycket?

E C: Att de reste från Sverige?

L: Jaa. Vad tror Ni att anledningen var - till detta?

E C: Well. Hur det var på den tiden, så var ju inte folk fattiga precis. Men de hade inte mera än they could get along. And då man vill lära sig ett yrke så måste man resa in to Halmstad. And då tycker många att det var långt att gå, en mil, två mil om dagen fram och tillbaka. And då fick vi ju ingen betalning det första året i alla fall.

L: Det blev att vara som en gesäll.

E C: Yeh that's it, that's it.

L: Det fanns inga forskaffningsmedel annat än till fots eller med häst?

E C: ?.

L: Det fanns inga forskaffningsmedel annat än

A H: Hästar, yes.

L: Ja, Det fanns inga tågförbindelser i Er trakt?

E C; A H: Nothing.

E C: Men Nu har 'Di det!
Just det.

L: Jaa. Men Var det någon som gick in till Halmstad, för att lära sig ett nytt yrke i skolan, om man säger?

E C: No, inte hemma från, i alla fall.

L: Så.. Den enda utvägen att få det bättre, så att säga, det var att ta båten över till Staterna.

E C: Ja. That's it.

L: Ni säger att Ni var eldare på Stockholm, passagerarbåten.

E C: Jaa.

L: Då har Ni naturligtvis otaliga vittnesmål om att det var många emigranter som åkte över. Hur länge var Ni eldare på båten?

E C: Hur många eldare vi var?

L: Hur många år var Ni eldare - eller Hur många resor gjorde Ni?

E C: Den första resan var med Stockholm.

L: Den första resan; men Ni hoppade av?

E C: I New York, ja. Jag kunde ha fått en annan båt som gick ner för Japan och Kina med Australien. Jag sa: den vill jag inte ha. Så sa di; Vill Du ha Stockholm? Ja Den vill jag ha, sa jag. Då förstod de med detsamma att; här är en guy!

A H: Do You think so?

E H: O, yeh.

L: Var det flera än Er som hoppade av båten? Eller gick av? Eller som mönstrade av?

E C: Jag tror vi var 16 man.

L: Var alla svenskar?

E C: Ja.

L: Var det ingen mer ifrån Er hemtrakt?

E C: Nej.

L: Nej. Ingen från Halland som Ni.

Och Ni åkte över, Fru Hofström, 1911, sa Ni.

A H: Ja.

L: Ni åkte båt ifrån Göteborg, eller?

E C: Jag tror det var från Göteborg, till London. Tåg från London till..

A H: Me? You talk about me!

E C: and came till..

A H: I know, lämnade Boston.

L: Hur lång tid tog resan?

A H: Två veckor. Two weeks. We went to Kattegatt först, and so vi gick ut på oceanen.

L: Jaha. Kan Ni påminna Er om det var någon från Er hemtrakt som

A H: Nej, ingen som jag känner, no. Men det var en hemsk resa.

L: Ni nämnde något om att det var en svår överresa.

A H: Ja, på mej, anyway.

L: Men Er dotter:

A H: sjuk. Sjösjuk. Hon var fem veckor när vi lämnade Sverige, så hon var sju veckor när vi kom hit.

L: Var det några fler familjer på båten som

A H: Ja. There were some couples - there was no children. There were tho more families.

L: Er man, han hade ju varit över i Amerika tidigare och skaffat arbete.

A H: Ja. Han skrev till sin old boss and said: Any time You'll come, You have Your job back. So he did. And so he started at the Cleveland railways, it's City Transit now.

L: Ja, ja just det. Men Då var Ni olik många emigranter. Ni var på den säkra sidan när Ni kom hit.

A H: Yes. That's right.

L: Ni hade inget att oroa Er för.

A H: No oh No.

L: Och Era föräldrar - vad tyckte de om emigrationen,

A H: I guess: All right. Vad hade de kvar?

E C: No No.

A H: I don't think so.

L: Vem var det som intresserade dem för att komma över? Var det ni barn?

A H: They wanted them to come, because; we were all here.

L: Å, på Så vis. Det var ingen kvar.

A H: De var tre flickor, 'di yngste, som var hemma, så de came med Dem.

L: Jaha. Ni har inga närmare släktingar i Sverige nu då?

A H: No. We have a couple of cousins, but I don't know.

E C: Vi har kusiner därhemma.

A H: Di är inte så många. They are all dead. These, - all people are here.

E C: Nästan alla är här.

A H: Anties, and uncles, and cuosins - dad, over here.

L: Jaha.

A H: Of course, we are old, You know. We might go, any day!

L: Jaha. När era föräldrar kom över - hur gamla var de?

A H: De var 50 år i Sverige, and de kom i september.

L: Jaha. Så Er far .. Han tänkte ju inte på naturligtvis att bli pensionerad, utan han försökte att få arbete också.

A H: Han fick arbete på min gubbes arbete.

L: Å, på så vis.

A H: He got the work. He got work, to all these boys, and to my father.

L: Så han .. Det var inte några svårigheter? De var nöjda med sina förhållanden i Amerika då?

A H: O Yes. They had a nice levnad här. Very nice.

L: När Ni reste första gången, Ni Fru Hofström, var ju gift och maken hade ju pengar till resan och så naturligtvis över. Men för Er, Ni arbetade Er över på Stockholm.

E C: Ja. That's right.

L: Det var inga biljettsvårigheter där. Den vägen.

E C: No.

L: Var det något avskedskalas när Ni åkte över?

E C: No.

L: Utan Ni stack, som man säger, oförmodat!

E C: Nej, inga avskedskalas.

L: Nej. Ni känner inte till några som hade avskedsgippon, och så, i bygden?

E C: No. Intet på Den tiden. No, but Nu har di det!

L: Jaa. Ni menar att; det var så många som åkte och det var så ofta så de inte

A H: It was a long time ago. 55 years ago.

L: Ja, men de hade i regel stora kalas och festligheter för folk när de fyllde år.

A H: They did at that time?

L: Jaa, jag tror att de

A H: I don't know anything about that!: No. We didn't, anyway.

E C: Di hade ju vad de kalla för kaptensmiddag och sådär vidare.

L: Och Ni menar: på båten.

E C: Ja.

A H: What do You wan't to do, write a book here, or so.

L: Nej. Allting går hem till Sverige. Jaa.

A H: Jaha.

L: Ni kan inte påminna er om emigrationen hade någon inverkan på att den upplöste olika stämmor och byalag och dylikt på den tiden, att det tog så mycket folk ifrån bygden - utan; det gick sin gilla gång, som man säger.

E. C: No.

L: Har Ni kvar kort eller souvenirer från Sverige, från den tid när ni var hemma, första gången alltså, från Er barndom?

A H: Have You?

E C: Jaa, det har jag där 'borte på fotografierna. Fotografiboken eller vad det kallas för nu igen.

L: Är det på er föräldragård?

E C: Nej. Det är var jag är född i alla fall och växt upp.

L: Jaa, i Perstorp.

E C: Jaa.

L: Jaha. Ni har inte någonting annat som Ni kommer ihåg. När ni kom över till Amerika till exempel; ni fann ut ganska snart att det var bättre här och bättre framtidsutsikter?

E C: Å ja

L: Ni har inte haft någon tanke på att återvända till Sverige?

E C: No!

A H: 2-3 times, in Sweden, to visit.

L: Ni har aldrig varit hemma?

A H: No, I never went back.

L: Men Ni, Herr Carlson, har varit hemma tre gånger.

E C: Tre gånger.

L: Ja. När Ni första gången kom tillbaka - märkte Ni någon skillnad på standarden utav levnadsförhållandena i Sverige?

E C: Ja. Jag kunde se att det hade förbättrats, den första gången.

L: Jaha. Jämfört med Amerika - hade det kommit upp i närheten av amerikanska förhållanden?

E C: Ja. But; andra gången jag var hemma så var det ju mera -

L: Vilket år var Det?

E C: -32.

L: Jaha. Så Ni tyckte det var mycket bättre i Sverige då?

E C: Det var bättre då, med levnadsstandard och allting.

L: Jaha.

A H: Det var tolv år efter we've been here?

L: Och sista gången var - Vilket år?

E C: Det var 1965.

A H: No! Sista gången var 66, I don't forget!

L: Ja, det var ifjol alltså.

E C: Ja. Vi reste hem i alla fall, så vi firade både jul, och allting, hemma i Sverige. Den sista gången.

L: Och - Hur tyckte Ni förhållandena då var i Sverige, jämfört med amerikanska förhållanden.

E C: Jaha.

L: Ni var så pass länge, 9 månader, vad fick ni för uppfattning?

E C: Då var Sverige inte mycket efter Amerika, som det brukar vara. Allting var förbättrat. Maskinerier, allting.

L: Jaha.

A H: But - still You wanted to come back!

L: Ja.

Transkriberat från kassettband 2011-01-18 /O-KS